

حماس به‌گونه‌ای به پیشنهاد ترامپ پاسخ داد که توپ حالا در زمین اسرائیلی‌هاست

بازی پیچیدهٔ مقاومت

علی مژوعی خبرنگار گروه سیاست

تانیاهو و ترامپ با ارائه پیشنهاد طرح تحمیلی یکطرفه و غیرمنطقی به دنبال گرفتن یک «نه» قاطع از گروه‌های مقاومت فلسطینی بودند تا به این ترتیب برای تهاجم بیشتر به غزه توجیه رسانه‌ای پیدا شود. ترامپ در همین چهارچوب در نشست خبری مشترک با تانیاهو اعلام کرد که اگر حماس پیشنهادها را تا روزیکشنبه نپذیرد «جهنم» به پا می‌شود. اما حماس جمع‌ه‌شب پس از آنکه برای قلقلک دادن خودشیفتگی ترامپ از او بابت گشودن باب دیپلماسی تشکر کرد با یک پاسخ هوشمندانه از پذیرش پیشنهادهای یکجانبه که خلع سلاح مقاومت را نیز مطالبه داشت طفره رفت. پس ازاین پاسخ رئیس‌جمهور آمریکا که در سودای دریافت جایزه صلح نوبل به سر می‌برد با شتابزدگی تصویر بیابانه حماس را در صفحه خود منتشر کرد و توقف بمباران غزه را از اسرائیل خواستار شد. البته این صرفاًشروع ماجراست و با توجه به مطالبات کاملاً متفاوت حتماًاگر میز مذاکره‌ای شکل بگیرد پر تنش خواهد بود اما اقدام حماس باعث شد تا تلاش اسرائیل برای غیرقابل مذاکره نمایاندن حماس خنثی شده و در آینده نیز اگر تهاجمی به غزه شد تانیاهو نتواند در فضای رسانه‌ای آن را به گردن حماس بیندازد. چون حماس پیشنهادهایی را ارائه داد که ترامپ در مقابل چشم همگان از آن استقبال کرد. اکنون توپ این بازی رسانه‌ای در زمین تانیاهو و ترامپ قرار دارد.

طرحی ۲۰ ماده‌ای ترامپ که با هماهنگی کامل با تانیاهو تدوین شده بود ظاهر به دنبال آتش‌بس و بازسازی غزه بود اما در باطن شروطی حداکثری برای حذف حماس و تثبیت کنترل اسرائیل بر غزه را دنبال می‌کرد. حماس با پاسخی هوشمندانه در ۳اکتبر نه‌تها این طرح را به رسمیت نشناخت بلکه با مانوری دیپلماتیک درهای مذاکره را نیمه‌باز نگه داشتست و راهبرد بهانه‌جو یانه اسرائیل برای تهاجمات گسترده‌تر را خنثی کرد. پاسخ حماس، اسرائیل را در موقعیتی دشوار قرار داده است. یا باید به مذاکره تن دهد یا بدون اینکه بهانه‌ای داشته باشد به تهاجم ادامه داده و فشار افکار عمومی جهانی را تحمل کند.

■ ■ ■

فرازاتلۀ دیپلماتیک

از اکتبر ۲۰۲۳ تاکنون بمباران‌های گسترده اسرائیل ضمن به شهادت رساندن ۷۰ هزار نفر به ویرانی زیرساخت‌ها از جمله بیمارستان‌ها، مدارس و مناطق مسکونی منجر شده است. در مقابل جریان مقاومت فلسطینی با عملیات‌های چریکی و حفظ بخشی از گروگان‌ها فشار را بر اسرائیل حفظ کرده است. تلاش‌های دیپلماتیک پیشین از جمله میانجی‌گری قطر و مصر، به دلیل هدف قرار دادن هیئت فلسطینی در دوحه توسط اسرائیل و همچنین شروط غیرقابل قبول مانند خلع سلاح کامل حماس ناکام مانده‌اند. تانیاهو بارها اعلام کرده‌که «حذف حماس» پیش‌شرط هر توافقی است. این موضع بیش از آنکه راه‌حل ارائه دهد بهانه‌ای برای ادامه اشغال و تهاجم بوده است. طرح ۲۰ ماده‌ای ترامپ که با هماهنگی کامل با تانیاهو تدوین ششده بود بخشی از همین استراتژی بود. در این طرح پیشنهادهایی ارائه شده بود که

خود را دارای یک وزن قابل توجه نسبی می‌داند و به این نتیجه رسید که الان وقت مناسبی برای آتش‌بس است.

چقدر این احتمال وجود دارد که با آزاد کردن اسرا و از دست دادن این اهرم فشار، حملات اسرائیل مجدداً شروع شود؟
تحلیل من این است که صهیونیست‌ها، حمله نخواهند کرد. ابزارهای موجود در دست حماس لزوماً آسرا نیستند. این تحلیل اشتباهی است که اسرا تنها برگ موجود در اختیار حماس هستند. یک برگ برنده حماس، خودکفایی در سلاح‌های ساده است؛ سلاح‌هایی که نیاز به تکنولوژی ندارند و حماس می‌تواند آنها را به‌راحتی بسازد. یک ابزار دیگر، زمان است. همچنان‌که زمان می‌گذرد، تانیاهو به شکست و سقوط کابینه‌اش نزدیک‌تر می‌شود. تانیاهو این گذر زمان را به ضرر خودش می‌داند. ابزار دیگر، بافت معماری و شهرسازی غزه است. در شهر غزه ۳۳ هزار ساختمان بالای پنج طبقه داریم. اسرائیلی‌ها می‌توانند چند برج را فرو ببرند؟ کافی است تک‌تراندازهای حماس، در یکی از هزار ساختمان بالای پنج طبقه که در غزه وجود دارد کمین کنند و تلفات بگیرند. فشارهای بین‌المللی هم ابزار دیگر است. با وجود اینکه دو سال از طوفان الاقصی گذشته، ولی مردم همچنان به خیابان‌ها می‌ریزند، همچنان ناوگان کشتی‌ها مانند «صمود» به سمت غزه می‌روند که انگار تازه جنگ شروع شده است و در آخر، ابزار تهدید دنیای عرب و تعهد و اعتبار و آبروی ترامپ است. ترامپ هرچقدر که بی‌آبروی دو عالم است و ما معتقدیم این آدم اعتبار و آبرویی ندارد، اما در دنیای غرب خودش را به‌عنوان نماد صلح‌خواهی و نامزد نوبل صلح مطرح می‌کند و حتماً دنبال نوبل صلح است و می‌خواهد خودش را «مرد صلح» معرفی کند و اجازه نمی‌دهد در دنیای غرب اعتبارش فروبریزد. نکته دیگر آنکه اگر رژیم صهیونیستی به این یقین می‌رسید که در صورت یورش همه‌جانبه و گسترده به حماس می‌تواند حماس را از بین ببرد - ولو منجر به کشته‌شدن تعداد معدودی از اسیران زنده‌ای که در دست حماس هستند - این کار را حتماً انجام می‌داد. درواقع عدم‌یورش گسترده و از بین بردن حماس لزوماً به تعداد اسیرا یا به این‌که اسیران در نزد حماس باشند مربوط نیست؛ این یکی از چندین علتی بوده که رژیم صهیونیستی از پس حماس برنمی‌آمد.

حماس زیر بار پذیرش خلع سلاح خواهد رفت؟

برخی تصور می‌کنند حماس خلع سلاح خواهد شد. در حال حاضر سلاح آنچنانی یا موشک با سلاح پیشرفته‌ای در اختیار حماس نیست که بخواهد تحویل بدهد. منظور از خلع سلاح این است که حماس اعلام کند «من دیگر شاخه نظامی نخواهم داشت»، مثل جنبش فتح که در سال ۲۰۰۷ اعلام کرد «از این به بعد پال نظامی نخواهم داشت». این را از حماس می‌خواهند وگرنه این‌طور نیست که ادعاکنند «موشک‌هایت را تحویل بده.» موشکی

حماس بر نقش تعیین‌کنندهٔ مردم فلسطین و گروه‌های مقاومت تأکید کرد

در ۳ اکتبر ۲۰۲۵ حماس بیانیه‌ای منتشر کرد که نه‌تها طرح را به رسمیت نشناخت بلکه درهای دیپلماسی را باز نگه داشت. حماس صرفاً با کلیات طرح آتش‌بس فوری، آزادی گروگان‌ها و ورود کمک‌های بشردوستانه موافقت کرد اما شروط کلیدی مانند خلع سلاح کامل و حذف از اداره غزه را مسکوت گذاشت. در عوض پیشنهاد داد که اداره غزه به یک «کمیته تکنوکرات فلسطینی» با حمایت عربی - اسلامی و بر اساس «اجماع ملی فلسطین» سپرده شود. آوردن عبارت «اجماع فلسطینی» به معنای این بود که تعیین تکلیف ترکیب هر هیئت اجرایی برعهده مردم غزه است نه چهره‌های بدسابقه‌ای مثل تونی بلر که در طراحی پاک‌سازی قومیتی با اسرائیل شراکت دارند.

حماس، مسائل حساس مانند آینده غزه و حقوق فلسطینی‌ها را به «مذاکرات آینده» موکول کرد و تأکید کرد که این مذاکرات باید در «چهارچوب ملی جامع فلسطینی» انجام شود که «حماس بخشی از آن خواهد بود و با مسئولیت کامل به آن کمک خواهد کرد.» حماس با این پاسخ و تأکید بر «اجماع ملی» و تأکید بر نقش خود در این چهارچوب حذف خود را نفی کرد.

یک پاسخ روانکاوانه به ترامپ

حماس در بیانیه خود با هوشمندی از خودشیفتگی ترامپ و تمایل او برای دریافت جایزه صلح نوبل بهره برد و از او بابت برقرار کردن دیپلماسی تشکر کرد. ترامپ نیز در واکنش به این اقدام متن بیانیه حماس را در صفحه‌اش در شبکه تروث سوشال منتشر کرد و نوشت: «بر اساس بیانیه‌ای که حماس همین الان منتشر کرد، من معتقدم که آن‌ها برای صلح پایدار آماده هستند. اسرائیل

فرهنگیختگان

فرهنگیختگان

فرهنگیختگان

فرهنگیختگان

فرهنگیختگان

در کار نیست و موشکی باقی نمانده است. حماس با ابزارهای دست‌ساز و تسلیحاتی که در کارگاه‌های کوچک ساخته می‌شوند با رژیم صهیونیستی می‌جنگد. لذا این تحلیل اسنیه‌ا را نباید داشته باشیم که «حالا حماس و غزه در اختیار بازارسان سازمان ملل قرار خواهد گرفت و آن‌ها تسلیحات را جمع می‌کنند.» تسلیحاتی به آن صورت وجود ندارد. هدف از خلع سلاح حزب‌الله، خلع همیشگی بال نظامی حزب‌الله است. درواقع حماس که همان کتائب با گروه‌زالدین قسام است، چنین چیزی را نپذیرفته و اصلاً امکان‌پذیر نیست.

چقدر احتمال به نتیجه رسیدن یک توافق در مذاکرات را محتمل می‌دانید؟

حماس دموکراتیک‌ترین و مردم‌پایه‌ترین گروه مقاومت در تاریخ معاصر است؛ آن قدر که در حماس دموکراسی وجود دارد، بعضاً در کشورهای غربی هم این مسبک دموکراسی و شفافیت را نمی‌بینیم. انتخاب رئیس دفتر سیاسی حماس که همان رئیس حماس است، انتخاب اعضای شورای سیاسی حماس، انتخاب شورا‌های محلی حماس در غزه در کرانه باختری و در خارج، همه به شفاف‌ترین و دموکراتیک‌ترین روش ممکن انجام می‌شود. نکته این است که حماس تأکید و تکیه بسیار زیادی بر مردم خودش دارد؛ یعنی اعتماد بسیار زیادی به مردم دارد. حتی یقین دارد که در بدترین شرایط هم مردم طرف‌دار حماس خواهند بود و وزن حماس بیشتر از گروه‌های دیگر خواهد بود. مگر در سال ۲۰۰۶ حماس و فلسطینی‌ها از یک نبرد تاریخی چهار ساله بیرون نیامده بودند؟ از ۲۰۰۰ تا اوایل ۲۰۰۵ ما شاهد انقضاض فلسطین و کشتار و ظلمی بودیم که رژیم صهیونیستی علیه فلسطین روا می‌داشت، ولی حماس رای آورد. در سال ۲۰۲۱ که فلسطینی‌ها تا آستانه انتخابات رفته بودند، چندین جنگ علیه فلسطین انجام شده بود و مردم در شرایط بسیار سخت محاصره قرار داشتند، اما کشورهای غربی، تحلیل‌گران غربی، دولت خودگردان، رژیم صهیونیستی و آمریکا به یقین رسیده بودند که اگر انتخابات برگزار شود حماس پیروز خواهد شد و به همین دلیل انتخابات ۲۰۲۱ شورای قانون‌گذاری فلسطین را لغو کردند.

نکته دوم اینکه برای تشکیل کشور فلسطین، دنیا باید تکلیف خودش را با اشغالگری روشن کند. یکی از دستاوردهای روشن حماس در طوفان الاقصی این بود که تکلیف اشغالگری روشن شد؛ یعنی الان همه دنیا تمرکز دارند روی اینکه رژیم صهیونیستی باید دست از اشغالگری بردارد. بعید نمی‌دانم که به واسطه فشارهای بسیار گسترده دنیای غرب، حتی اگر آمریکا و ترامپ این کار را نکنند، دولت بعدی آمریکا مجبور شود رأی به استقلال و تشکیل، یعنی به رسمیت شناختن فلسطین برای عضویت در سازمان ملل بدهد. نکته دیگر اینکه فضای بین‌المللی، کشورهای اروپایی و عربی یک گام غیرقابل بازگشت به‌سوی تشکیل کشور فلسطین برداشتند. در دو سه دهه گذشته گام‌هایی به سمت تشکیل کشور فلسطین برداشته بودیم، اما آن گام‌ها

باید فوراً بمباران غزه را متوقف کند تا ما بتوانیم گروگان‌ها را به سرعت و ایمن آزاد کنیم.»

علی‌رغم این مطالبه ترامپ حملات روز گذشته رژیم صهیونیستی منجر به کشته شدن ۶۰ فلسطینی شده است تا به این ترتیب اثبات شود که مطالبات تانیاهو برای برقراری میز مذاکره واقعی نبوده و صرفاً با هدف توجیه جنگ مطرح شده است.

صهیونیست‌ها که به دنبال «نه» حماس برای توجیه تهاجم گسترده بودند اکنون با یک پاسخ حساب‌شده مواجه شدند که بهانه را از آن‌ها گرفت. تانیاهو، تحت فشار دادگاه بین‌المللی لا‌هه که برایش حکم بازداشت صادر کرده و افکار عمومی جهان در دوا‌هی سیاسی قرار دارد. ادامه حملات بدون بهانه‌ای برای مقصر نمایی حماس، فشار بین‌المللی را تشدید می‌کند و مذاکره، به معنای پذیرش حضور حماس در چهارچوب فلسطینی است که تانیاهو تا پیش از این سعی در به رسمیت نشناختن آن داشت. این مانور هوشمندانه حماس فشار دیپلماتیک را به تل آویو بازگرداند. حماس خود را به عنوان طرفی مسئول و آماده مذاکره نشان داد در حالی که هیچ امتیازی به مطالبات حداکثری اسرائیل نداد. مذاکرات در روند سابق خود قرار گرفته و حماس نیز تگ جنگ طلب را به پیشانی خود تانیاهو چسبانده است.

این استراتژی، برای حماس دستاوردهای ملموسی دارد. اکنون امکان مذاکره بر سر تبادل بیش از ۱۰۰۰ زندانی، ورود کمک‌های بشردوستانه و توقف موقت بمباران فراهم شده است. البته ممکن است اسرائیل میز مذاکره را مانند کاری که در دوحه کرد مجدداً آتش بزند اما با پاسخ حماس حداقلی‌ترین بهانه برای مشروع‌نمایی تهاجمات اتی خود را نیز ندارد.

درگیری در جزئیات تداوم می‌یابد

متن بیانیه حماس و انتشار آن توسط ترامپ صرفاً تأییدی از جانب حماس و آمریکا بر تداوم مذاکره را نشان می‌دهد اما هنوز خبری از موضع اسرائیل نیست و باید دید اولاً آیا خود ترامپ واقعاً به دنبال آتش‌بس است یا صرفاً مسیر جدیدی برای یک بازی سیاسی را در پیش گرفته است. ثانیاً اگر واقعاً تمایلی به آتش‌بس در کاخ سفید وجود داشته باشد باید دید نگاه ترامپ به توافق آتقدری جدی است که بتواند متحد و شریک خود در نسل‌کشی را وادار به توقف کند. این‌کنش دیپلماتیک غزه را از «بحران فوری» به «مذاکره پیچیده» برد اما توافق کامل سخت به نظر می‌رسد. دعوا بر سر جزئیاتی مانند نقش حماس، خلع سلاح و حقوق فلسطینی‌ها ادامه خواهد داشت. تانیاهو که از ابتدا به دنبال عدم تحقق این طرح بود بعید است شروط حماس را بپذیرد. حملات روزانه که همچنان شهادت ده‌ها فلسطینی را به دنبال دارد نشان‌دهنده این رویکرد اسرائیل است. با این حال حماس با این پاسخ، بهانه توجیه جانیات را از اسرائیل گرفت. حماس با حفظ موضع و تثبیت حمایت منطقه‌ای خود را به عنوان طرفی مسئول تثبیت کرده است. این گام اگرچه آتش‌بس کامل نیابورد اما نشان داد که دیپلماسی مقاومت حتی در سایه آتش می‌تواند برای حل معادلات جواب پیدا کند.

فرهنگیختگان

فرهنگیختگان

فرهنگیختگان

فرهنگیختگان

فرهنگیختگان

مجدداً به عقب برمی‌گشت. نمونه‌های فراوانی داریم؛ آخرینش مذاکرات سال ۲۰۰۹ با میانجی‌گری هیلاری کلینتون، وزیر خارجه وقت آمریکا و بعد از آن مذاکرات ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴ با میانجی‌گری جان کری بود که به نتیجه نرسید. آن گام‌ها یک حرکت به جلو بود؛ اما دوباره به عقب برگشت. اما این بار این گامی که برداشته شده و این ورقی که زده شده، دیگر بازگشت‌پذیر نخواهد بود و فلسطین یک گام غیرقابل برگشت به‌سوی استقلال، به رسمیت شناخته شدن و عضویت در سازمان ملل برداشته است و همه این‌ها مرهون مجاهدت‌های مقاومت در طوفان الاقصی است.

با مطرح شدن پیشنهاد ترامپ می‌توان گفت که رئیس‌جمهور آمریکا بالاخره به این نتیجه رسیده که باید صلح را در خاورمیانه برقرار و تانیاهو را مهار کند؟

منظومه غرب به این نتیجه رسیده که ادامه ایسن وضعیت به ضرر رژیم صهیونیستی است و تانیاهو دارد اسرائیل را فدای سرنوشت خودش می‌کند. این یک طرف است و از طرف دیگر غرب دارد فدای اسرائیل می‌شود؛ یعنی تمدن غرب و ادعاهای حقوق بشری، دموکراسی خواهی و صلح و سرنوشت انسان‌ها و شعارهای مشابه، دارند فدای رفتارهای رژیم صهیونیستی می‌شوند و هرچه زودتر این باید متوقف ش‌ود. بالاخره فشار مردم بر دولت‌ها مؤثر است و آنها هم به دلایل مختلف به تانیاهو فشار وارد می‌کنند تا بالاخره این را بپذیرد و ترامپ هم همین استدلال را داشت. نکته دوم این‌که ادامه این وضعیت را مخالف یا در تضاد با سیاست‌های خاور میانه‌ای خود می‌دانست؛ یعنی می‌گفت اگر بنا باشد این جنگ ادامه پیدا کند، ظاهراً حماس توانایی دارد که تا ماه‌ها یا سال‌های آینده این جنگ را فرسایشی بکند. در این صورت سیاست‌های آمریکا در منطقه کاملاً معلق می‌شدد و در تعلیق کامل و چندساله قرار می‌گرفت. تانیاهو و ترامپ این را نمی‌خواستند. اما نکته قابل تأمل وضعیت این است که همه می‌دانند تانیاهو سرنوشت خودش را به جنگ گره زده؛ یعنی دچار «زندگی جنگی» شده و زندگی‌اش منوط به شش‌رابط امنیتی و جنگی در منطقه است. اینکه پذیرفته آتش در غزه فروکش کند، یک ابهام و سؤال به وجود می‌آورد: آیا این تحلیل تانیاهو عوض شده و زندگی جنگی او تمام شده و دیگر زندگی سیاسی‌اش منوط به جنگ نیست؟ خیر، همچنان منوط به جنگ است. تانیاهو به دلایل مختلف داخلی و خارجی به این نتیجه رسیده که بهتر است آتش جنگ در پیرومان سرزمین‌های اشغالی مثل لبنان، سوریه و غزه کمتر شود و در عوض شعله جنگ در مناطق دوردست‌تر مثل یمن، عراق و ایران افزایش پیدا کند. لذا این پیش‌بینی و هشدار وجود دارد که تانیاهو ممکن است آتش‌بس در غزه را بپذیرد، ولی برای استمرار زندگی سیاسی خودش و برای قانع کردن مؤلفان جتانیک‌تر از خودش وعده بدهد که ما با جمهوری اسلامی ایران و با پشتیبانانش که مثلاً در عراق و یمن هستند، همچنان در جنگ خواهیم بود.